

Trihemíobol arcaic inèdit d'Emporion

GABRIEL VILLARONGA*

Al meu pare

La visió panoràmica general que tots teníem de les encunyacions de monedes gregues d'argent d'Emporion va fer un canvi molt important arran de la publicació de P.P. Ripollès i J.A. Chevillon,¹ que donà a conèixer un primer període d'amonedament, d'època grega arcaica, cronològicament pertanyent al final del segle VI a.C i començament del segle V a.C., fins llavors un període completament desconegut.

Els esmentats autors divideixen aquest amonedament arcaic en dos grups: el d'una primera fase (A), amb cronologia 515-500 a.C., i el d'una segona, fase (B), amb cronologia 500-480 a.C. Dins de la primera fase A, el grup III (núm. 4 a 10) és el més important en nombre d'exemplars. Aquest tipus III té com anvers una pròtome de pegàs a la dreta o a l'esquerra i, al revers, un quadrat tallat per una creu amb els espais interiors incusos. Aquest grup copia les emissions de Massàlia del període A publicats per Furtwängler.² L'estil de la pròtome de pegàs és poc acurat o tosc, en comparació amb el seu prototipus massaliota del mateix període.

La metrologia emprada per l'amonedament de la fase A del període grec arcaic d'Emporion és, segons Ripollès i Chevillon, el patró "foceu-pèrsic" d'una estàtera d'11,04 g, que equival a una dracma de 5,52 g i un óbol de 0,92 g. Del grup III, al qual ens estem referint, aquests autors coneixen el tetròbol (1/3 d'estàtera), l'hemidracma (1/4 d'estàtera) i el diòbol (1/6 d'estàtera). Molt recentment, M. Crusafont³ ha publicat la dracma (1/2 estàtera).

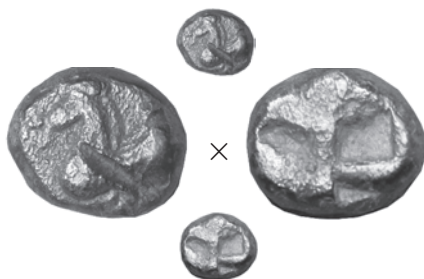
* Investigador numismàtic. Membre de la SCEN.

1. RIPOLLÈS, P.P.; CHEVILLON, J.A., "The Archaic Coinage of Emporion", *Numismatic Chronicle* 173, London, 2013, p.1-21 i làmines 1-5.

2. FURTWÄNGLER, A.E., *Monnaies grecques en Gaule: Le trésor d'Auriol et le monnayage de Massalia 525/520 – 460 av. J.-C.*, Fribourg, 1978.

3. CRUSAFONT I SABATER, M., "Primera dracma d'Empúries?", *Acta Numismàtica* 44, Barcelona, 2014, p. 27-30.

El motiu d'aquesta nota és presentar una nova peça corresponent a aquest grup d'emissions. La descripció de la moneda és la següent:

Trihemiòbol d'argent

a/ Pròtome de pegàs cap a l'esquerra.

r/ Quadrat tallat per una creu amb els espais interiors incusos.

Pes: 1,36 g Ø 9/7,5 mm (oval) Gruix: 2,5/1,5 mm Inèdita

El motiu que aquesta nova moneda sigui inèdita és que correspon al valor d'un trihemiòbol, és a dir, 1/8 d'estàtera del patró focu de pes 11,04 g, és a dir, de pes teòric 1,38 g, molt proper al pes de la moneda que presentem. Per tant, aquest divisor és nou en l'amonedament d'aquesta sèrie i correspon al valor més petit que es coneix.

Dins de les emissions de Massàlia publicades per Furtwängler, sí que és conegut el trihemiòbol focu, dins del seu grup "Ac" i amb la pròtome de pegàs cap a l'esquerra com el tipus presentat per nosaltres. Aquest autor situa aquestes emissions entre 525/520 i 510 a.C. En l'estil de tot el grup A, i en particular de l'"Ac" de Massàlia, hi podem apreciar un art molt millor; les monedes que el formen disposen d'una sèrie de detalls de la figura de la pròtome de pegàs, que no trobarem a la moneda ara estudiada, que en conjunt és molt més tosca. També el quadrat incús del revers presenta una factura molt menys acurada en el nostre exemplar.

Segons els estudis de Ripollès i Chevillon, el nostre exemplar, corresponent a la fase A del període grec arcaic d'Emporion, queda datat entre els anys 515 i 500 a. C., és a dir, que se situa a final del segle VI a.C.

Dins del període arcaic d'Emporion, ja es coneixia el valor trihemiòbol (1/8 d'estàtera), però amb un tipus totalment diferent dins el grup XII de Ripollès-Chevillon i que ja pertany a la fase B (500-480 a.C.) de les emissions d'Emporion.

En conclusió, presentem el primer exemplar de trihemiòbol (1/8 d'estàtera) corresponent a la fase A del període arcaic d'Emporion, amb el tipus de pròtome de pegàs.

Em cal agrair la gentilesa de Mr. Jean-Albert Chevillon, en l'aclariment de moltes de les dades corresponents que figuren en la redacció d'aquesta nota.